



BO 'LAJAK O'QITUVCHILARNING TIL KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHDA TA'LIM JARAYONINING PEDAGOGIK MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH METODIKASI

Xasanova Madina

Qo'qon davlat universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada bo'lajak o'qituvchilarning til kompetensiyalarini shakllantirish jarayonida qo'llaniladigan pedagogik mexanizmlarni takomillashtirish masalalari yoritiladi. Til o'qitishning zamonaviy texnologiyalari, kompetensiyaviy yondashuv, raqamli resurslardan foydalanish va interfaol metodlar samaradorligi ilmiy asosda tahlil qilinadi. Shuningdek, til kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan metodik tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: til kompetensiyasi, pedagogik mexanizmlar, metodika, raqamli texnologiyalar, bo'lajak o'qituvchi, interfaol metodlar, kommunikativ yondashuv.

Kirish

Globalashuv jarayonida xorijiy tilni mukammal biladigan, kommunikativ savodxonligi yuqori bo'lgan pedagog kadrlarni tayyorlash ta'lim tizimining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylangan. Bo'lajak o'qituvchilarni lingvistik, sotsiolingvistik va pragmatik kompetensiyalar asosida tayyorlash zamonaviy ta'lim paradigmasining muhim mezonini hisoblanadi. Shundan kelib chiqib, til o'qitishda qo'llaniladigan pedagogik mexanizmlarni yangilash va samaradorligini oshirish dolzarb masala sanaladi.

Til kompetensiyasining nazariy asoslari

Til kompetensiyasi — shaxsning til vositalaridan maqsadga muvofiq ravishda foydalanish ko'nikma va malakasi bo'lib, u uch asosiy komponentdan iborat:

- **lingvistik kompetensiya** (grammatika, leksika, fonetika boyligi),
- **sotsiolingvistik kompetensiya** (nutqning ijtimoiy vaziyatga mosligi),
- **pragmatik kompetensiya** (muloqot maqsadini to'g'ri belgilash va nutqiy strategiyani tanlash).

XXI asr ta'lim jarayonida ushbu komponentlarni kompleks shakllantirishga yo'naltirilgan metodik tizimlar dolzarblashmoqda.

Pedagogik mexanizmlarning mazmuni va ahamiyati

Pedagogik mexanizmlar — bu ta'lim jarayonidagi:

- metodlar,
- vositalar,
- texnologiyalar,
- baholash strategiyalari,
- interfaol usullar

yig'indisidir. Ular o'quv jarayonini boshqarish, rivojlantirish va optimallashtirish vazifalarini bajaradi.

Mazkur mexanizmlarning samaradorligi til o'rgatishda quyidagi funksiyalar bilan belgilanadi:

1. **O'quvchi faolligini oshirish.**
2. **Amaliy til ko'nikmalarini mustahkamlash.**
3. **Mustaqil fikrlashni rivojlantirish.**
4. **Nutq madaniyatini shakllantirish.**

Til kompetensiyalarini shakllantirishda samarali pedagogik mexanizmlar Kommunikativ yondashuv

Bu yondashuv tilni nafaqat grammatik tizim sifatida, balki muloqot vositasi sifatida o'rgatishni nazarda tutadi. Ushbu metod quyidagi mashqlarni o'z ichiga oladi:

- rolli o'yinlar,
- dialoglar,
- muammoli vaziyatlar,
- real kommunikativ topshiriqlar.

Interfaol metodlar

Bugungi ta'lim jarayonida interfaol metodlar til kompetensiyalarini rivojlantirishning eng samarali vositalaridan biridir. Misollar:

- "Aqliy hujum",
- "Sinkveyn",
- "Debat",
- "Kichik guruhlarda ishlash".

Bu metodlar bo'lajak o'qituvchilarning muloqot, tahlil, ijodiy fikrlash qobiliyatlarini kuchaytiradi.

Raqamli ta'lim texnologiyalari

Zamonaviy ta'limda internet platformalari til o'rgatishning ajralmas qismiga aylangan:

- multimedia resurslari,
- mobil ilovalar (Duolingo, Memrise, Quizlet),
- virtual sinflar,
- interaktiv testlar.

Raqamli texnologiyalar multimodal ta'lim imkonini yaratadi va auditiv, vizual hamda kinestetik o'rganuvchilar uchun qulay sharoitlar yaratadi.

Integrativ yondashuv

Tilni boshqa fanlar (madaniyatshunoslik, pedagogika, psixologiya) bilan birgalikda o'rgatish bo'lajak o'qituvchilarning til bilimlarini chuqurlashtiradi va keng qamrovli tafakkurni shakllantiradi.

Baholashning zamonaviy mezonlari

Til kompetensiyalarini baholashda:

- portfoliolar,
- rubrikalar,
- kompetensiyaga asoslangan reyting tizimlari,
- o'z-o'zini baholash kabi vositalardan foydalanish tavsiya etiladi.

Ta'lim jarayonini takomillashtirish bo'yicha metodik tavsiyalar

Quyidagi takliflar til o'qitish sifatini oshirishga xizmat qiladi:

1. Amaliy mashg'ulotlar ulushini oshirish. Nazariy materiallarni minimal, amaliyotga yo'naltirilgan topshiriqlarni maksimal qilish.
2. Integratsiyalashgan dars modellarini yaratish. Til + madaniyat, til + pedagogika kabi.
3. Raqamli ta'lim resurslari bilan boyitilgan muhit yaratish.
4. Kommunikativ vazifalarga asoslangan dars ishlanmalari ishlab chiqish.
5. O'qituvchilar uchun doimiy metodik seminarlar tashkil etish.
6. Yuqori motivatsiyani shakllantirish uchun rag'batlantiruvchi ta'lim modeli qo'llash.

Xulosa

Bo'lajak o'qituvchilarning til kompetensiyalarini shakllantirish zamonaviy ta'limda ustuvor vazifa bo'lib, bu jarayon samaradorligi pedagogik mexanizmlarning qay dараajada takomillashtirilganligiga bevosita bog'liq. Kommunikativ yondashuv, interfaol metodlar, raqamli texnologiyalar, kompetensiyaviy baholash tizimlari til o'qitish sifatini oshiradi va bo'lajak mutaxassislarning professional tayyorgarligini mustahkamlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xasanova M., Ubaydullayev S. Communicative language teaching and learning //boshqaruv va etika qoidalari onlayn ilmiy jurnali. – 2022. – т. 2. – №. 1. – с. 125-128.
2. Madina X. Zamonaviy Ta'lim muhitida ta'lim strategiyalarini ishlab chiqishning ingliz tilini o'qitish samaradorligini ta'minlash asoslari //boshqaruv va etika qoidalari onlayn ilmiy jurnali. – 2023. – т. 3. – №. 3. – с. 27-30.
3. Xasanova M., Usmonova M. Techniques, tools and organizational forms of developing educational strategies //conferencea. – 2023. – с. 22-24.
4. Dilafruz A. The Practice-oriented approach to learning in europe //conferencea. – 2023. – с. 79-80.
5. Aliyeva D., Aliyeva S. Future of modern education system //conferencea. – 2023. – с. 37-39.
6. Muhtarovna A. D. Modern pedagogical innovations in teaching foreign languages for defectologists //euro-asia conferences. – 2021. – т. 3. – №. 1. – с. 168-170.
7. Xasanova M., Usmonova m. techniques, tools and organizational forms of developing educational strategies //conferencea. – 2023. – с. 22-24